

prof. Grzegorz Biegas

Katowice 12.08.2025

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego

Katowice

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

mgr Yifan Cai

Zleceńodawca recenzji

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina. Do pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina prof. dr hab. Roberta Cieśli informującego o powierzeniu mi funkcji recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora pani Yifan Cai dołączona została stosowna dokumentacja.

Ocena rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska mgr Yifan Cai pt. *Studium porównawcze niemieckich i chińskich pieśni artystycznych na przykładzie Dichterliebe op.48 Roberta Schumanna i chińskich pieśni artystycznych* składa się z nagrania 25 pieśni zarejestrowanych na nośniku CD oraz opisu dzieła artystycznego. Promotorem pracy doktorskiej jest dr hab. Joanna Maklakiewicz prof. UMFC.

Nagranie CD obejmuje następujące pieśni:

Część pierwsza:

Pieśni chińskie

1. Zhao Yuanren-Jiao Wo Ru He Bu Xiang Ta
2. Li Weining-Ou Ran
3. Huang Zi-Cai Lian Yao
4. Ding Shande-Ai Ren Song Wo Xiang Ri Kui
5. Huang Zi-Chen Si Qu
6. Chen Tianhe – Shan Zhong
7. Zhang Rui-Ge
8. Zhang Rui-Dao Shi Qu De Ai
9. Zhou Wenzhong-Chai Tou Feng

Część druga:

Robert Schumann-Dichterliebe Op.48

1. Im wunderschönen Monat Mai

2. Aus meinen Tränen sprießen
3. Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne
4. Wenn ich in deine Augen seh
5. Ich will meine Seele tauchen
6. Im Rhein, im Heiligen Strome
7. Ich grolle nicht
8. Und wüßten's die Blumen, die kleinen
9. Das ist ein Flöten und Geigen
10. Hör' ich das Liedchen klingen
11. Ein Jüngling liebt ein Mädchen
12. Am leuchtenden Sommermorgen
13. Ich hab' im Traum geweinet
14. Allnächtlich im Traume
15. Aus alten Märchen winkt es
16. Die alten, bösen Lieder

Wykonawcami partii wokalne są: Chen Xiaohe - sopran, Yao Li - sopran oraz Lin Zhiwei – baryton. Realizatorem dźwięku był Pan Marcin Studniarz, a nagrania odbyły się w Studio Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie oraz Sali koncertowej (prawdopodobnie UMFC).

Pierwszym zaskoczeniem po zapoznaniu się z dziełem artystycznym oraz jego opisem była różnica w zapisie nazwisk chińskich kompozytorów na płycie CD oraz w pracy pisemnej, np. na płycie nazwisko Zhao Yuanren pisane jest łącznie w pracy figuruje jako Zhao Yuan Ren – takich przykładów jest kilkanaście – ja przyjąłem pisownię, która znajduje się na płycie CD. Bardzo żałuję, że w tym przypadku (art. 187. pkt. 4 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym) nie załączony został obowiązkowy opis w języku angielskim, który mógłby rozwiać wszystkie moje wątpliwości dotyczące pisowni nazwisk oraz błędów w pracy pisemnej. Już strona tytułowa opisu przygotowana została dość niechlujnie – począwszy od nazwiska Doktorantki (pisanego jako YiFan Cai) po brak oddzielenia „tytułu pracy” od rzeczywistego tytułu. Moje zdziwienie wywołała także nomenklatura (użyta na płycie CD) opisująca dzieło artystyczne jako „nagranie dyplomowe”.

Przechodząc do merytorycznej oceny dzieła artystycznego chciałbym nadmienić, iż Doktorantka załączyła dwie płyty CD: jedną z nagraniem „w kolejności zgodnej z numeracją chińskich pieśni artystycznych oraz cyklu pieśni niemieckich” oraz drugą „w kolejności zgodnej ze spisem treści pracy doktorskiej”. Ja chciałbym się odnieść do nagrania „chronologicznego”, które otwiera 9 chińskich pieśni. Z wielkim zainteresowaniem wysłuchałem utworów dla mnie zupełnie nowych i gdyby nie język chiński pomyślałbym, że mam do czynienia z dość prostymi, eklektycznymi utworami XIX wiecznej muzycznej Europy. Pianistka swobodnie porusza się w materii towarzyszenia wokalistom, która ma swoje specyficzne uwarunkowania, wyzwania i wymagania. Dzięki temu śpiewacy bezproblemowo mogą budować swoją wyrazową narrację, naturalnie dysponując oddechem, ale i dedykowanym poszczególnym rejestrom i dynamikom wolumenem głosu przy tak

czujnym towarzyszeniu Pianistki. Sama konstrukcja i faktura pieśni jest bardzo przejrzysta co pomaga w kameralnym budowaniu kolorytu i atmosfery poszczególnych utworów. Czasami (tak jak w np. w pieśni nr 1 – Jiao Wo Ru He Bu Xiang Ta) w dysponowaniu głosu przeszkadza mi maniera zbyt częstego i długiego zaczynania fraz/dźwięku non vibrato (bez towarzyszącego fortepianu przekonany byłbym, że słucham barokowej arii), ale jest to może specyfika tradycji chińskiej wywodzącej się z narodowej opery sięgającej dynastii Tang. Pani Yifan Cai dobrze wywiązuje się z roli współkreującej Pianistki nie tylko dopełniając, ale także budując dramaturgię poszczególnych utworów. Najbardziej spodobała mi się pieśń nr 6 - Shan Zhong wykonana przez Pana Lin Zhiwei – subtelnie prowadzone legato, naturalne vibrato, muzyczna koncepcja, a co za tym idzie partnerska współpraca śpiewak -pianista powodują, że ten utwór zwrócił moją uwagę wyjątkowo.

Druga część płyty CD to całkiem inny, pod każdym względem, muzyczny świat – arcydzieło wokalnego romantyzmu *Dichterliebe* op. 48 Roberta Schumanna. Pierwszym wrażeniem, które odniosłem jako słuchacz, była diametralna zmiana jakości nagrania, które jest bardzo „studyjne”, suche, mało przestrzenne, pozbawione naturalnego pogłosu – po bardzo dobrej rejestracji dźwiękowej pieśni chińskich jakoś *Dichterliebe* zaskakuje. Cały cykl w wykonaniu Pana Lin Zhiwei i Pani Yifan Cai ma interaktywny charakter: muzyczno-emocjonalna stymulacja przynosi pożądany efekt w postaci różnorodnej ekspresji i atmosfery poszczególnych pieśni. Na wielkie uznanie zasługuje bardzo dobra dykcja i dbałość o spółgłoski zamykające wyrazy w wykonaniu śpiewaka, które determinują te najważniejsze wokально-wyrazowe imponderabilia niemieckiej lied. Artyści, zgodnie z Schumannowskimi wskazówkami, starają się aby każdy utwór opowiadał inną historię, emanował odmiennym nastrojem tworząc spójną całość. W większości pieśni starania zakończone są sukcesem. Czasami jednak mam wrażenie, że Pianistka nie do końca potrafi „udźwignąć” swoją wiodącą, konstrukcyjną rolę i jej narracja jest zbyt pasywno–zachowawcza. Szczególnie brakuje mi tego w pieśni nr 12 *Am Leuchtenden Sommermorgen* – melodycznie wydzielone długie nuty partii fortepianu zanikają w realizowanym jednakowo „demokratycznie” ruchu szesnastek, nie zauważyłem również chęci wykorzystania krótko odcinkowego crescendo i diminuenda w partii instrumentu (dwukrotnie), które determinują czasowo-dynamiczne podkreślenia i napięcia wyrazowe. Również pieśń nr 7 *Ich grolle nicht* traci swój wyjątkowy charakter „przytłoczona” ciężko realizowaną fakturą akordową fortepianu (mam wrażenie, że akcent z początku grup ósemkowych przeniesiony jest na wszystkie akordy), która zakłóca percepcję narracji i powoduje zanik energetyki na rzecz statycznego bezruchu. Oczywiście przebieg muzyczny całości cyklu prowadzony jest świadomie z uwzględnieniem zmieniającej się dynamiki, artykulacji oraz wszystkich elementów mających wpływ na właściwe oddanie kompozytorskich założeń.

Myślę, że najważniejszym zadaniem dzieła artystycznego, pewnego rodzaju muzyczną tezą założoną przez Panią Yifan Cai było zróżnicowanie wewnętrzne kontrastujących ze sobą emocjonalnie pieśni podzielonych na „początek miłości”, „zmiany w miłości” i „koniec miłości”. Miłość (także ta przedstawiona w *Dichterliebe*) czasem powinna być namiętna, a nawet gwałtowna i właśnie tej perspektywy miłości zabrakło mi najbardziej w konserwatywnej miejscami interpretacji Pani Yifan Cai. Co nie zmienia oczywiście faktu, że Pianistka poprawnie potrafi dysponować barwą, artykulacją, czasem i agogiką, a jej

interpretacja znamionuje muzyczną świadomość wykorzystującą w budowaniu wyrazu także aspekt i kontekst literacki. Również kameralna współpraca Doktorantki jest sugestywna, spójna, a zarazem bardzo partnerska.

Obszerny opis dzieła artystycznego to próba, bardzo śmiała próba, zestawienia i porównania Schumannowskiego arcydzieła *Dichterliebe* z utworami kompozytorów chińskich tworzących na przestrzeni XX wieku. Praca składa się z sześciu rozdziałów, które szczegółowo opisują genezę i rozwój szeroko pojętego „zjawiska” zwanego pieśnią. Pierwsze kilkadziesiąt stron poświęca Autorka wyjaśnieniu terminu „pieśń” – szczegółowy, wyczerpujący research przedstawia genezę i rozwój formy w szerokim kontekście kulturowym i historycznym. Doktorantka przygotowała szczegółowe tabele, które porządkują i przedstawiają rangę oraz znaczenie formy pieśni w twórczości Haydna, Mozarta, Beethovena, Schuberta, Schumanna, Liszta, Brahmsa, Wolfa, Mahlera, Straussa, Berga i Webera. Ta gigantyczna praca badawczo- zestawieniowa pozwala na zrozumienie i uświadomienie sobie jak ważne miejsce w kręgu muzycznej kultury niemieckiej zajmuje pieśń. Przy okazji Pani Yifan Cai znalazła kilka ciekawych faktów, które pozwalają lepiej zrozumieć i percepcować ten specyficzny gatunek wokalne kameralistyki. Niestety, w pracy znalazły się błędy, które zapewne pojawiły się na etapie tłumaczenia – „duple” pieśni w tabelach (str.32), zdania bez orzeczenia (str. 36 – (...) Strauss, niemiecki kompozytorem i dyrygent (...)), błędy w pisowni tytułów cykli i tytułów pieśni (str. 27, str. IV) czy nagle zmieniająca się czcionka na pojedynczych literach (str. 49, 192). Kolejne podrozdziały zawierają krótkie biografie wybranych kompozytorów i poetów chińskich.

Jednak clou pracy stanowi jej rozdział, którego przedmiotem jest analiza harmoniczna, formalna, rytmiczna pozwalająca wnikliwiej zapoznać się z poglądami Doktorantki dotyczącymi podejścia do przygotowywanych i nagrywanych pieśni. Po nieco przeładowanym „didaskaliom” początku pracy, Doktorantka fokusuje się na treści właściwej czyli werbalizacji swoich doświadczeń i odczuć związanych z artystyczno-wykonawczą adaptacją zarejestrowanych utworów. Wielką wartością dodaną opisu są tłumaczenia wszystkich pieśni na język polski i angielski. Świadczy to o wadze jaką przywiązuje Pianistka do korelacji słowa, partii wokalne i partii instrumentalnej. Analiza, a przede wszystkim uwagi wykonawcze dotyczące sposobu wydobywania dźwięku, poszukiwania specyficznego *touché* determinowanego atmosferą słowa i muzyki świadczą o bogatej wyobraźni Doktorantki, ale także o próbie znalezienia własnego klucza interpretacyjnego. Wszystkie te uwagi są bardzo pomocne szczególnie przy słuchowej „absorbacji” pieśni chińskich. Cała praca Doktorantki zawiera ciekawe, subiektywne spostrzeżenia, które dowodzą dojrzałość muzyczną i korepetytorskie doświadczenie Doktorantki we współpracy z wokalistami. Na uznanie zasługuje także, bogata i różnorodna bibliografia (ok. 37 publikacji książkowych w tym takie wydawnictwa jak Oxford, Cambridge, literatura amerykańska i chińska), którą podpira się w swojej dysertacji Pani Yifan Cai.

Rozprawę doktorską mgr Yifan Cai pt. *Studium porównawcze niemieckich i chińskich pieśni artystycznych na przykładzie Dichterliebe op.48 Roberta Schumanna i chińskich pieśni artystycznych* oceniam pozytywnie. Propozycje muzyczne Doktorantki dobrze podparte

argumentami świadczą o poszukiwaniu indywidualnej drogi interpretacyjnej co w muzyce, sztuce stanowi wartością nadrzędną. Bardzo rozbudowaną część opisową cechuje rzetelność, staranność i dociekliwość. Co nie zmienia zdania recenzenta, że próba nobilitowania i porównania pieśni chińskich z arcydziełami niemieckimi tego gatunku jest przedsięwzięciem ryzykownym.

KONKLUZJA

Podsumowując część artystyczno – wykonawczą oraz część badawczą pracy doktorskiej Pani mgr Yifan Cai pt. Studium porównawcze niemieckich i chińskich pieśni artystycznych na przykładzie *Dichterliebe* op.48 Roberta Schumanna i chińskich pieśni artystycznych uważam, że Doktorantka potwierdziła umiejętność krytycznego, ale i świadomego podejścia do przedstawionego w pracy oraz na nagraniu materiału muzycznego.

Niniejszym stwierdzam, że Doktorantka wykazała się wiedzą praktyczną i teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. W ten sposób Doktorantka rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i spełniła wymagania art. 187 pkt 1 i 2 Ustawy z dnia 20.07. 2018 r. Pracę doktorską Pani mgr Yifan Cai przyjmuję.

